

ZAKON O IMUNITETIMA STRANIH SUVERENA IZ 1976. GODINE

U v o d

19. siječnja 1977. godine stupio je na snagu u Sjedinjenim Američkim Državama Zakon o imunitetima stranih suverena ("The Foreign Sovereign Immunities Act") iz 1976. godine kojim je dokinuta neizvjesnost i neujednačenost u sudskoj praksi u sporovima protiv stranih država, državnih organa ili poduzeća.¹⁾ Od 1952. godine sudovi Sjedinjenih država primjenjivali su restriktivno načelo priznavanja

- 1) Dvije su nove odluke američkih sudova tipične za stav pravosuđa o priznavanju izuzeća ispod sudbenosti sudova Sjedinjenih država stranih država, tuženoga u predmetnim sporovima. U sporu Admiral Milling Co. v. Republic of Bolivia (14 International Legal Materials 1279, F. Supp. D.D.C. 1975) okružni sud je odbio prigovor imuniteta tužene države (ministarstva industrije, trgovine i turizma Bolivije) istaknutog u parnici za naknadu štete nastale kršenjem ugovora o isporuci brašna tuženom. Bolivijsko ministarstvo je odbilo preuzeti i platiti robu na temelju ugovora s tužiteljem i tužitelj je pred okružnim sudom SAD ustao tužbom za naknadu štete. Prigovor tuženoga, da je izuzet ispod sudbenosti američkih sudova kao državni organ strane suverene države, sud je odbio zbog, prvo, nepostojanja "sugestije" State Departmenta i, drugo, zbog privatnopravne prirode spornog ugovornog odnosa. Sud je odbacio mogućnost ispitivanja svrhe ugovora kao mogućeg kriterija za priznavanja imuniteta upirući se na precedent Victory Transport, Inc. v. Comisaria General iz 1965. godine, u kojem je priznavanje imuniteta stranim suverenima ograničeno na četiri kategorije akata jure imperii (interni administrativni akti, zakonodavni akti koji se tiču vojnih snaga, akti koji se odnose na diplomatsku aktivnost države i javni zajmovi). U drugom slučaju, Vicente v. The State of Trinidad (372 N.Y.S. 2d 369) Vrhovni sud Sjedinjenih država je u odluci od 3. kolovoza 1975. godine bio mišljenja da je već samo nepostojanje "sugestije" od strane State Departmenta dostatno da sud odbije prigovor imuniteta kao neosnovan, bez da se upusti u ispitivanje njegove osnovanosti na temelju kriterija ustanovljenih u sudskoj praksi.

imuniteta stranih država, po kojem se imunitet priznaje samo za acta jure imperii (akti javnopravnog karaktera), a u slučajevima privatnopravnih, najčešće trgovačkih, akata ili transakcija (acta jure gestionis) imunitet se nije priznavao. To je pravilo postavio State Department²⁾ i sudovi su ga provodili u parnicama u kojima se kao stranka pojavljivala strana država, državni organ ili poduzeće, tim više što ih je sam postupak u takvim sporovima upućivao na stav State Departmenta. Strani suveren, kao tuženi pred američkim sudom, prigovarao bi tražeći izuzimanje ispod suđenosti sudova Sjedinjenih država, međjutim, svaka stranka koja se pozivala na svoj imunitet morala bi ishoditi od State Departmenta akt kojim se sudu sugerira da u tom postupku prizna imunitet dotične stranke.³⁾ Tako je odluka o usvajanju ili odbijanju prigovora imuniteta - iako formalno odluka suda - bila odluka političko-izvršnog organa u obliku "sugestije" sudu. Upravo zbog toga je jedan od ciljeva Zakona, osim ozakonjenja restriktivne primjene imuniteta stranih suverena pred sudovima Sjedinjenih država, bio i da se nadležnost za ustanovljavanje osnovanosti prigovora imuniteta utvrdi kao isključivo sudska. Drugim riječima, priznavanje imuniteta stra-

2) Do Drugog svjetskog rata američki su sudovi priznavali potpuno izuzeće od suđenosti stranih suverena pred sudovima Sjedinjenih država. Slučajem *The Republic of Mexico v. Hoffman* (324 U.S. 30 /1945/) započeta je izmjena stajališta pravosuđa o imunitetu stranih suverena, koja je konačno formulirana pismom pravnog savjetnika State Departmenta Jacka D. Tatea javnom pravobraniocu (Attorney General) Philipu Perlmanu (26 Department of State Bulletin 984 /1952/). Postavke iz tog pisma zadržane su kao odlučujuće smjernice za rješavanje pitanja imuniteta stranih suverena u američkom pravosuđu od 1952. godine sve do stupanja na snagu ovog Zakona. U pismu J.D. Tatea izražava se stav State Departmenta o njegovoj odlučujućoj ulozi u postupku priznavanja imuniteta stranim suverenima zbog utjecaja svake takve odluke na vanjske poslove Sjedinjenih država i odluka State Departmenta o primjeni restriktivnog načela imuniteta, inspirirana ne samo pragmatičkim razlozima, već i priklanjanjem stajalištu većine država na svijetu.

nih suverena pred sudovima Sjedinjenih država ne podvrgava se više ocjeni političke oportuniteti i eventualnim posljedicama takve odluke na vanjsku politiku Sjedinjenih država, već primjeni normi Zakona u skladu s njegovim intencijama.

Takodjer je, što je novost u pravnom sistemu Sjedinjenih država, Zakonom regulirano započinjanje postupka po tužbama u kojima je jedna od stranaka strani suveren ili drugi eventualni uživatelj imuniteta. Odredbe Zakona postavljaju pravila o dostavljanju tužbe stranom suverenu čime se omogućava uspostavljanje nadležnosti sudova Sjedinjenih država in personam. Tako otpada dosadašnja praksa sudskog zahvata u imovinu stranog suverena, državnog organa ili poduzeća koja se zatekla na području Sjedinjenih država, u svrhu uspostavljanja nadležnosti američkog suda.

Dosadašnja neujednačenost pravila o primjeni imuniteta u pitanjima nadležnosti sudova i pravilima izvršenja (postojao je, naime, apsolutni imunitet od izvršenja) a time i slaba zaštita tužitelja u sporovima kad se pred američkim sudom pojavljuje kao tuženi strani suveren, dokida se stupanjem na snagu ovog Zakona, jer su pravila o primjeni imuniteta što se tiče podsudnosti i mogućnosti izvršenja ujednačena.

K.T.

-
- 3) Postupak priznavanja imuniteta na temelju "sugestije" State Departmenta, odnosno odbijanje prigovora imuniteta kao neosnovanog u slučaju izostanka takve "sugestije" bez upuštanja u pravnu analizu slučaja, što je bilo najčešći slučaj, kako bi se poštovala odlučujuća riječ State Departmenta u vanjskoj politici Sjedinjenih država od strane američkog sudstva, i kako sudovi ne bi eventualno nanijeli štetu međunarodnim odnosima nekom svojom odlukom konačno je odbačen Zakonom kao neispravan i zastario, i to ne samo sa stajališta američkog internog prava, već i uvažavajući razvoj drugih pravnih sistema i međunarodnog prava.